

บทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้

THE VOLUNTEER DHAMMADUTA ROLE WITH SOCIAL DEVELOPMENT IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES

พระนฤตม์ชัย อภินนโท

พระครูวิรัตธรรมโชติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กันทภฏ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์นครราชสีมา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มี อายุพรรษา อายุ ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางโลก ภูมิสำเนา แตกต่างกัน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข บทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนใต้ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด คือ พระธรรมทูตอาสาที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) จำนวน 133 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน คือตอนที่ 1) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย อายุพรรษา, อายุ, ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางโลก ภูมิสำเนาของพระธรรมทูตอาสา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตอนที่ 2) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ตอนที่ 3) เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด (Open - ended) เกี่ยวกับ (วัตถุประสงค์ข้อ 3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว

คำสำคัญ: พระธรรมทูตอาสา , การพัฒนาสังคม , จังหวัดชายแดนใต้

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows 1.) To study the role of Dhammaduta Volunteer in Social Development in Southern Border Provinces 2) To compare the role of Dhammaduta Volunteer in Social Development in Southern Border Provinces in terms of periods of Monkhood, Ages, Dhamma study levels, General study levels and placers of birth as differently and 3.) To study the suggestion on problem and resolution on the role of Dhammaduta Volunteer in Social Development in Southern Border Provinces. This is a quantitative research with studying of all Dhammaduta Volunteer in Social Development in Southern Border Provinces (Satton, Songkhla, Pattani, Yala and Narathivas) for 133 persons. The instrument for data collection was questionnaire both closed and open and questions. The statistics were analysed as follows; Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and one way ANOVA.

Keywords: dhammaduta , social development , southern border provinces.

บทนำ

เมื่อพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้แล้วนั้น ก็ทรงเริ่มประกาศพระพุทธศาสนา โดยทรงใช้เวลาตลอดฤดูฝนแรก รวบรวมพุทธสาวกได้ 60 รูปแล้วทรงอบรมคุณธรรมแก่พระสาวกเหล่านั้นอย่างเพียงพอที่จะแยกย้ายกันออกไปประกาศพระพุทธศาสนา ครั้นพอหมดฤดูฝนก็ทรงเรียกพระสาวกเหล่านั้นมาประชุม แล้วรับสั่งให้แยกย้ายไปประกาศพระพุทธศาสนาในภูมิภาคต่าง ๆ การประชุมในครั้งนี้นับว่าเป็นการประชุมปฐมนิเทศสำหรับพระธรรมทูตรุ่นแรกในพระพุทธศาสนา โดยที่พระพุทธองค์ทรงรับสั่งกับพระภิกษุทั้งหลาย (60 รูป) นั้นว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากปวงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากปวงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์(เช่นกัน) พวกเธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์พวกเธออย่าได้ไปรวมโดยทางเดียวกันสองรูป, จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด , จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธี , สัตว์ทั้งหลาย จำพวกที่มีอูฐี คือ กิเลส น้อยมีอยู่ แต่เพราะไม่ได้ฟังธรรม ย่อมเสื่อม , ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมี ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปตำบลอรุเวลาเสนาณิกม เพื่อแสดงธรรม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

จากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และอำเภอจะนะ เทพา สะบ้าย้อย นาทวี) ในปี 2547 มีการฆ่าพระสงฆ์ชาวพุทธ ทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สิน ของประชาชน อันเป็นเหตุให้ชาวพุทธในพื้นที่ต้อง

หนีออกจากพื้นที่ เพราะหวาดกลัวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น ทำให้ชาวพุทธนั้นลดน้อยลงจากพื้นที่ (อนันต์ แม่งอง, 2558)

เครือข่ายพระธรรมทูตอาสา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เกิดขึ้นโดยดำริของเจ้าประคุณฯ สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เจ้าประคุณฯ ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาภาคใต้ จึงได้เสนอให้มีการจัดตั้งพระธรรมทูตอาสา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น โดยการกำกับดูแลของสำนักส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของพระสงฆ์ ในการสนับสนุนในการดำเนินการกิจการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ตามมติมหาเถรสมาคม ที่ 412/2556 ในคราวประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 20/2556

พระธรรมทูตอาสา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่มุ่งเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาสังคม สร้างขวัญกำลังใจให้แก่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความสงบใน 5 จังหวัด อันได้แก่จังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งผ่านการอบรมในหลักสูตร Fa For D (Facilitation For Development of Decency) เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในปี พ.ศ. 2553 โดยมีจุดเน้นของกระบวนการ เพื่อทบทวนแนวคิดหลักการ และพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม เพื่อฝึกทักษะการเป็นพระวิทยากรกระบวนการ การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มด้วยกิจกรรม อาทิเช่น Deep Listening: ฟังอย่างลึลึก นึกอย่างลึกล้ำ พูดอย่างมีประสิทธิภาพ: คนพูดได้คิด คนฟังได้คิด และเพื่อฝึกทักษะการจัดทำและบริหารโครงการ จนถึงการสร้างและพัฒนาเครือข่าย เครือข่ายพระธรรมทูตอาสาได้ดำเนินการกิจกรรมผ่านโครงการต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) โครงการเยี่ยมพระพบปะโยม 2) โครงการศาสนิกสัมพันธ์ 3) โครงการพุทธบุตร (อบรมคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติธรรม) 4) โครงการสร้างขวัญกำลังใจชาวพุทธผู้ประสบเหตุความไม่สงบในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงเป็นหน้าที่หลักของพระธรรมทูตที่ต้องยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางของพระธรรมทูตต้นแบบตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล หลังพุทธกาลและพระธรรมทูตในประเทศไทยจนมาถึงปัจจุบัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2541) ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทพระธรรมทูตอาสากับการพัฒนาชุมชนชาวพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) โดยมีบทบาทที่เป็นรูปธรรมชัดเจนถึงการทำงานแบบเชิงรุกเข้าไปในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดชายแดนภาคใต้

การสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวและเป็นประโยชน์แก่อุภูลและความสุขแก่ชาวโลก เป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรทุกรูป ที่จะต้องปฏิบัติตามกำลังความสามารถ โดยฐานานุกรม เพราะภิกษุ สามเณร โดยไม่ทิ้งหลักการ คือ พระธรรมวินัย เป็นที่นาขึ้นขมยินดี ที่พระสงฆ์แห่งสังฆมณฑลไทย ที่ออกไปประกาศพระศาสนาในประเทศต่าง ๆ มีความรู้ความสามารถสูง จึง

ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกาศพระศาสนา (พระธรรมทูต) ได้ดั่งที่ปรากฏอยู่ทั่วโลก (สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2551)

ดังนั้นผู้ทำวิจัยจึงได้ศึกษาบทบาทของพระธรรมทูตอาสากับการพัฒนาชุมชนชาวพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อทราบถึง แนวทาง บทบาทในการทำงานของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่กรอบแนวคิดของการทำงาน เพื่อจะนำไปเป็นแบบในการทำงานของพระสงฆ์ในบริบทพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มี อายุพรรษา อายุ ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางโลก ภูมิลำเนาแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข บทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการค้นคว้าตามเอกสารตามลำดับ รวบรวมข้อมูลค้นคว้านำมาเรียบเรียงย่อความจากข้อมูลที่เชื่อถือได้ คือ ปฐมภูมิ ค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ โดยนำมาวิจัยเอกสารเกี่ยว บทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ พระนรุตม์ชัย อภินันโท นำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

บทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปผลวิจัยได้ดังนี้

ผลการการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่มี อายุพรรษา อายุ ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางโลก และภูมิลำเนาเดิม ต่างกัน

1) ตัวแปรอายุพรรษา พบว่า อายุพรรษา 1-10 พรรษา และมากกว่า 10 มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

2) ตัวแปรอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

3) ตัวแปรการศึกษาทางธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

4) ตัวแปรการศึกษาทางโลก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

5) ตัวแปรภูมิลาเนาเดิม พบว่า ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

สรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) อายุพรรษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุพรรษา มากกว่า 10 พรรษา จำนวน 69 รูป คิดเป็นร้อยละ 51.90 รองลงมาคือ 1.-10 พรรษา จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 48.10 ตามลำดับ

2) อายุ 31-40 ปี จำนวน 55 รูป คิดเป็นร้อยละ 41.40 รองลงมาคือ อายุ 20-30 ปี จำนวน 36 รูป คิดเป็นร้อยละ อายุ 41-50 ปี จำนวน 36 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.10 และ อายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ

3) ระดับการศึกษาทางธรรม เป็นนักธรรมเอก จำนวน 76 รูป คิดเป็นร้อยละ 57.1 รองลงมาคือ นักธรรมโท จำนวน 36 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.10 และ นักธรรมตรี จำนวน 21 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.80 ตามลำดับ

4) ระดับการศึกษาทางโลก คือ ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.90 รองลงมาคือ ต่ำกว่า ม.6 หรือ ปวช. จำนวน 44 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.10 และ ปวส.หรือเทียบเท่า จำนวน 32 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.10 ตามลำดับ

5) ภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 94 รูป คิดเป็นร้อยละ 70.70 รองลงมาคือ อยู่นอกพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.30 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ด้านเยี่ยมพระ พบปะโยม

เป็นโครงการที่ดีมากและสมควรได้ดำเนินการต่อไป เพราะเป็นขวัญกำลังใจแก่ชาวพุทธเป็นอย่างดี ข้อเสนอแนะเราควรทำอย่างไรให้การไปเยี่ยมโยมครอบคลุมทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมให้มากขึ้น เพื่อสันติสุขและเข้าใจกันในทางที่ดี

ด้านศาสนิกสัมพันธ์

ควรจัดให้มีกิจกรรมแบบนี้ต่อเนื่อง เพราะเป็นสิ่งที่สมควรทำอย่างยิ่งในการสร้างสันติสุขของคน ทำอย่างไรให้พี่น้องต่างศาสนาได้เข้าร่วมอย่างจริงจัง และควรมุ่งไปยังผู้นำศาสนาเยาวชนให้มากขึ้น ถึงอาจจะไม่สามารถทำได้ครบทุกพื้นที่ก็ตาม แต่อยากจะเสนอให้มีการร่วมงานกับหน่วยงานทางด้านวิชาการ เพราะจะได้เก็บเป็นข้อมูลในการศึกษาวิธีการแก้ไขอย่างจริงจัง

โครงการพุทธบุตร

เป็นโครงการที่ดี เพราะโครงการนี้เป็นการอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของชาวพุทธและให้เยาวชนยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนาตนเอง และให้เยาวชนได้เข้าใจการไปอยู่ร่วมกับผู้อื่นสิ่งที่ได้ทำนั้นเป็นเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว

ด้านสร้างขวัญกำลังใจชาวพุทธ

เป็นสิ่งที่สมควรเป็นอย่างยิ่งในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ชาวพุทธในยามที่ประสบภัยต่าง ๆ และเมื่อชาวพุทธต้องการช่วยเหลือทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และควรให้กำลังใจชาวพุทธให้ยึดมั่นในพระรัตนตรัยให้มีความรักความเอื้ออาทร สามัคคี ประองตอง ทั้งพี่น้องร่วมต่างศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *พุทธวิธีในการสอน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 1(1), 1-7.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ). (2551). *พระธรรมทูตสายต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรมการพิมพ์.
- อนันต์ แม่กอง. (2558). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. ใน *สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.